

Serbiska ortodoxa kyrkan får ny patriark

Porfirije ¹

Den 18 februari 2021 valdes metropoliten av Zagreb, Porfirije, till *Ärkebiskop av Peć, Metropolit av Beograd-Karlovac, samt Serbiens patriark*. Detta sedan en munk från en bibel valt ett av tre förseglade kuvert med namnen på de kandidater som fått mer än hälften av de närvarande biskoparnas röster.² Dagen därpå skedde den högtidliga installationen i katedralen *Ärkeängeln Mikael* mitt emot patriarkatet i centrala Belgrad.³ En av höjdpunkterna i den tre timmar långa gudstjänsten⁴ kom mot slutet när patriarken formellt installerades, följt av det grekiska utropet *Axios*, som sjungs unisont tre gånger.⁵ Sedan tar han på sig den vita huvudbonaden med ett kors av silver, och återigen sjungs ett trefaldigt *Axios* samt det serbiska *Dostojan* – han är värdig.⁶

---

1 https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Porf%C3%ADrio_da_S%C3%A9rvia.jpg

2 <https://www.youtube.com/watch?v=hLWP9zV8d20>

3 Processionen från patriarkatet till katedralen.

<https://www.youtube.com/watch?v=-L3MI9NeFj0> . Efter gudstjänsten hälsar han de församlade från patriarkatets balkong:

<https://www.youtube.com/watch?v=-4TUrPqh28w&t=17s>

4 <https://www.youtube.com/watch?v=KYKpDFUeLnY&t=42s>

5 [Efter 1.52:15 i videon] <https://www.youtube.com/watch?v=c9qRwcmz9og&t=6817s>

6 Dostojan: <https://www.youtube.com/watch?v=sx5CzOCOF7A>

Porfirije (Prvoslav Perić) föddes 1961 i småstaden Bečej i provinsen Vojvodina, norr om Belgrad. Han växte upp under enkla förhållanden i en familj som kom från Bosnien. Efter studentexamen i Novi Sad började han studera arkeologi vid universitetet i Belgrad, men gick snart över till teologi. Han tog examen 1987 och bedrev sedan under fyra år högre studier i Aten där han 2004 disputerade på en avhandling om Paulus syn på erfarenheten av Gud tolkad enligt Johannes Chrysostomos (347–407). Han talar nygrekiska, engelska, tyska och ryska. Utöver andra plikter har den nye patriarken arbetat som icke ordinarie professor i pastoralpsykologi vid den teologiska fakulteten i Belgrad.

Prvoslav fick namnet Porfirije när han 1985 blev munk i klostret Dečani (1327) beläget i Kosovo.⁷ 1991 övertog han ledningen av klostret Kovilj⁸ i Vojvodina och utnämndes 1999 till biskop. Under sina 25 år i Kovilj rustade han upp klostret och förnyade det andliga livet enligt den tradition som går tillbaka till Athos och den Helige Sava, serbernas förste ärkebiskop (1219). Inte minst odlades den byzantinska sången,⁹ vid sidan av ikonmåleri och jordbruk. Under Porfirije blev Kovilj en mötesplats för intellektuella och vissa stannade. Samtidigt bedrevs en omfattande social verksamhet, inriktad på vård av missbrukare.¹⁰

2014 utnämndes Porfirije till metroplit av Zagreb. Enligt samstämmiga omdömen har han i en situation förgiftad av 90-talets krig och deportationer bidragit till ett närmande mellan serber och kroater och skapat bättre förutsättningar för den serbiska minoriteten. Han har regelbundet deltagit i samtal mellan intellektuella och upprättat en god relation till den kroatiska kardinalen Bozanić.¹¹ Under vigningen till patriark talade han om Kroatien som sitt andra fosterland. Samtidigt torde han ha spelat en roll för påven Franciskus beslut att inte helgonförklara kardinal Stepinac (1898–1960) – i ljuset av de förföljelser och massmord som drabbade serberna i Kroatien och Bosnien under andra världskriget.

Det kan tilläggas att Porfirije 2016 erhöll en medalj av Sankt Ignatios andliga akademi i Stockholm för sitt bidrag till försoning mellan folken på Balkan och sitt enträgna arbete på att främja enheten mellan kristna.¹²

Innan valet gick rykten om att serbiska politiker på olika sätt försökte påverka valet av patriark. Syftet skulle vara att se till att kyrkan inte satte sig på tvären i ett läge där Serbien av USA och EU tvingas erkänna Kosovos självständighet. Även om vi kan

---

⁷ <https://www.decani.org/en/>

⁸ https://en.wikipedia.org/wiki/Kovilj_Monastery

⁹ https://www.youtube.com/watch?v=r4t3g6h4alg&list=RDr4t3g6h4alg&start_radio=1&t=51

¹⁰ En tysk film om klostret Kovilj <https://www.youtube.com/watch?v=G37CBGYDALY&t=77s>

¹¹ Dessa uttalanden är från ett möte mellan kardinalen och metropoliten där båda talar i ekumenisk anda och besöker varandras kyrkor som drabbats av jordbävningarna i Kroatien,

<https://www.youtube.com/watch?v=phSjCRnFBpY>

<https://www.youtube.com/watch?v=YlG1xwC8P1A>

¹² <https://www.lt.se/artikel/metropolit-porfirije-fick-utmarkelse-i-sodertalje>

förvänta att USA under president Biden kommer att driva frågan, tyder ingenting på att Serbien skulle vara berett att villkorslöst gå med på ett erkännande. Inte heller finns anledning att tro att patriarken skulle vara mer följsam än sin föregångare Irinej.

I sitt tal efter liturgin underströk Porfirije att det inte är kyrkans sak att lösa politiska problem. Kyrkan finns till för att låta människor genom gudstjänsten bli medvetna om Gud och lära sig leva efter hans bud. Detta innebär öppenhet och tolerans mot andra, oavsett nationalitet eller religion. Han bad om de församlades böner och stöd i att bära det ansvar som lagts på honom. Om Kosovo sade patriarken att det inte är fråga om en myt - myter tillhör fantasins värld; Kosovo är ett löfte, en förpliktelse, förbunden med Nya testamentets bud. Det är en länk, en navelsträng till serbernas andliga och historiska vagga, till kärnan i deras identitet, Serbiens hjärta. Men på samma sätt som hjärtat är livets och kärlekens organ, finns i Kosovo plats för alla människor. Alla kan gripas av skönheten i dess medeltida kyrkor och kloster: Dečani, Gračanica, Devič eller patriarkatet i Peć.¹³

Patriark Porfirije kan bli en viktig röst i den ortodoxa kristenheten vid sidan av patriarkerna i Moskva och Konstantinopel, inte minst som medlare. Genom sin förening av traditionellt och modernt kan den serbiske patriarken i ett vidare perspektiv utgöra en brygga mellan den ortodoxa världen och ett Europa präglad av västlig kristendom. Att som vissa kretsar i NATO och USA se den serbiska kyrkan som ett instrument för ryska strävanden på Balkan är vilseledande. Det är knappast Ryssland som ligger bakom serbernas attityd till Kosovo eller den folkligt-religiösa proteströrelsen i Montenegro som 2020 resulterade i att de före detta kommunisterna förlorade regeringsmakten. Den serbiska kyrkan är inget språkrör för Putin och banden till Grekland är minst lika viktiga som till Ryssland. Serbien har alltid befunnits sig där väst möter öst. I de medeltida freskerna kan man spåra närheten till renässansens Italien, och även om man under osmanerna fick kontakt med upplysningen via Ryssland, har det i Serbien alltsedan 1800-talets modernisering funnits ett påtagligt inflytande från fransk och tyskspråkig kultur.

Kjell Magnusson

Februari 2021

13

http://www.spc.rs/eng/speech_serbian_patriarch_porfirije Enthronement february 18 2021 cathedral church_belgrade